

Олександр Вікторович ДОРОФЄЄВ

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту,
Полтавська державна аграрна академія

**СТАНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ ГАРМОНІЙНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

Дорофєєв, О. В. Становлення парадигми гармонійного економічного розвитку суб'єктів аграрного виробництва [Текст] / Олександр Вікторович Дорофєєв // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 4. – С. 54-61. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Виявлення численних диспропорцій в різних економічних сферах, зокрема в аграрній сфері економіки України, змушує науковців глибше досліджувати проблеми економічного розвитку з точки зору надання йому стійкої динаміки.

Мета дослідження – висвітлити теоретико-методологічні положення щодо сутності понять «гармонійний розвиток» та «сталий розвиток» стосовно аграрної економіки.

Результати. Розкрито зміст гармонійного розвитку стосовно системи аграрної економіки. Здійснено порівняльний аналіз парадигмальних уявлень щодо сутнісної характеристики змісту й форми розвитку системи аграрної економіки. Запропоновано використання методології «золотого перетину» для забезпечення стійкої динаміки економічної підсистеми.

Висновки. Парадигма сталого (стійкого, збалансованого) розвитку в управлінні соціобіологічною системою може бути реалізована лише за умови використання методології «золотого перетину» для забезпечення стійкої динаміки економічної підсистеми. Можливість визначення кількісних пропорцій між структурними зв'язками системи аграрної економіки згідно закону «золотого перетину» дозволить підвищити результативність прийняття стратегічних рішень щодо розвитку аграрного сектору на принципах соціальної орієнтованості та екологічної безпечності.

Ключові слова: гармонійний розвиток, сталий розвиток, стійкий розвиток, збалансований розвиток, система, аграрна економіка, золотий перетин.

Oleksandr Viktorovych DOROFYEV

Candidate of economic sciences (PhD in economics), Associate Professor
Professor of Management department, Poltava State Agrarian Academy

**FORMATION HARMONIOUS ECONOMIC DEVELOPMENT PARADIGM OF THE
AGRICULTURAL PRODUCTION SUBJECTS**

Abstract

Introduction. Detection of numerous disparities in various economic spheres, in particular in the agrarian sector of the Ukrainian economy, forces researchers to deeply explore the problems of economic development in terms of providing it with sustainable dynamics.

The purpose of the study is to highlight theoretical and methodological provisions regarding the essence of the concepts of «harmonious development» and «sustainable development» in relation to the agrarian economy.

Results. The content of harmonious development concerning the system of agrarian economy is revealed. A comparative analysis of paradigmatic ideas about the essential characteristics of the content and forms of development of the agrarian economy system is carried out. The use of the «golden ratio» methodology to provide a stable dynamic of the economic subsystem is proposed.

Conclusions. The paradigm of sustainable (steady, balanced) development in the management

---

of the sociobiological system can only be realized if the method of «golden ratio» to ensure a stable dynamic of the economic subsystem. Possibility of determining the quantitative proportions between the structural links of the agrarian economy system in accordance with the law of the «golden ratio» will increase the effectiveness of making strategic decisions on the development of the agrarian sector on the principles of social orientation and environmental safety.

Key words: *harmonious development, sustainable development, sustainable development, balanced development, system, agrarian economy, golden ratio.*

JEL classification: O 13

Вступ

У сучасній економічній науці значна увага приділяється вивченню економічних криз: причин їх виникнення, наслідків прояву, шляхів подолання тощо. У більшості випадків учені розглядають кризу як порушення пропорцій між кількісними параметрами окремих елементів економічної системи, які у своєму розвитку мають відповідати певним закономірностям [1, 2]. Найбільш очевидними з них є відповідність між попитом і пропозицією, продуктивністю праці і заробітною платою, податками і видатками державного бюджету тощо.

У контексті забезпечення економічного розвитку важливим є дотримання міжгалузевих пропорцій (рівень інвестицій, доданої вартості, заробітної плати та ін.) та внутрішньогалузевих співвідношень між окремими показниками (цінами, собівартістю, часткою ринку, капіталовкладеннями тощо).

Виявлення численних диспропорцій в різних економічних сферах, зокрема в аграрній сфері економіки України, змушує науковців глибше досліджувати проблеми економічного розвитку з точки зору надання йому стійкої динаміки. Окреслене предметне коло наукових досліджень обумовило введення до категоріального апарату економічної теорії таких понять, як «стійкий розвиток», «сталий розвиток», «збалансований розвиток», «гармонійний розвиток». Відсутність єдиної точки зору щодо змісту наведених термінів, а також поверхневність окремих досліджень, які нерідко призводять до хибних висновків, обумовлює доцільність уточнення методологічних положень стосовно управління розвитком аграрної економіки. Оскільки ми не зустрічали в спеціальній літературі публікацій, присвячених гармонійному розвитку аграрної економіки, необхідно хоча б у загальних рисах пояснити, який зміст вкладається в це поняття.

Терміни «стійкий розвиток», «сталий розвиток», «збалансований розвиток» почали вживатися майже одночасно, з кінця минулого століття [3, 4, 5, 6], тоді як «гармонійний розвиток» – досить нове поняття, яке знаходить своє використання лише в першому десятиріччі XXI ст. [7, 8, 9]. І хоча гармонія як необхідні зв'язки, які притаманні світовим явищам, цікавила ще давньогрецьких філософів, прикладне застосування вчення про гармонію знаходить тільки зараз. У науковому дискурсі такі характеристики розвитку, як стійкість, сталість і збалансованість, не співпадають за своїм змістом, а якщо точніше, майже не мають нічого спільного з поняттям «гармонійний розвиток».

Це природно викликає цікавість як до самого процесу розвитку економічної системи або якоїсь її більш-менш відокремленої частини, так і до вивчення параметрів такого розвитку. Особливої актуальності питання виявлення необхідних пропорцій розвитку системи аграрної економіки набувають з точки зору забезпечення ефективності управління в аграрній сфері.

Мета статті

Мета дослідження – висвітлити теоретико-методологічні положення щодо сутності понять «гармонійний розвиток» і «сталий розвиток» стосовно аграрної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

З методологічної точки зору, однією з визначальних характеристик парадигми розвитку є її мета, яка структурує всі суспільні відносини. Домінуючою метою парадигми розвитку економіки, побудованої на ринкових принципах, є забезпечення потреб (економічних інтересів) людини, які мають стійку динаміку до зростання. Поглиблення ресурсно-демографічного дисбалансу й пов'язані з цим проблеми: стрімке економічне розшарування населення, виснаження природних ресурсів, перенаселення, безробіття, зміна клімату, – поставили під сумнів можливість не лише розвитку суспільства, а й його виживання за умови збереження існуючих парадигмальних уявлень. Попри безпрецедентність техніко-технологічного оновлення, для сучасної капіталістичної економіки природними залишаються бідність і кризи, що змусило вчених звернутися до встановлення кількісних параметрів економічного зростання. Однією із найбільш відомих спроб здійснення такого аналізу є робота Т. Мальтуса «Дослід про закон народонаселення» [10].

Сучасні погляди щодо економічного зростання були викладені групою авторів у книзі «Межі зростання» в 1991 р. [11], де вперше наголошується на необхідності визнання в якості мети розвитку не лише економічної ефективності, але й соціальної стабільності й збереження довкілля. Саме з цього часу набуває поширення парадигма економічного розвитку, яка англійською мовою отримала назву «sustainable development» (анг. sustainable – той, що підтримує, тривалий, безперервний). Цей термін набув значного поширення після публікації «Порядку денного на XXI століття», прийнятого в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. Конференцією ООН з довкілля та розвитку [12]. В україномовній науковій літературі найбільш вживаними аналогами цього поняття є «сталий» і «стійкий» розвиток, що на думку Г. Марушевського «... призвело до певної суперечливості словосполучення ...», «... оскільки слово «сталий» асоціюється з постійністю й незмінністю, а «розвиток» за означенням передбачає наявність змін» [13, с. 87]. Значно кращою альтернативою автор вважає використання терміну «збалансований розвиток», що дозволяє «... наголосити на необхідності постійно знаходити розумний баланс між економічною, соціальною й екологічною складовими розвитку, не віддаючи перевагу якійсь одній складовій» [13, с. 87].

Погоджуючись із автором щодо точності перекладу терміну «sustainable development», слід зазначити, що такий його україномовний варіант, як «сталий» розвиток знайшов відображення в нормативно-правових актах різного рівня (проекті Закону України «Про сільське господарство», Стратегії розвитку сільського господарства України на період до 2020 р., Стратегії сталого розвитку Харківської області до 2020 р. тощо), унаслідок чого міцно закріпився в політичній й науковій лексиці. Що ж до зауваження про суперечливість словосполучення «сталий розвиток», необхідно пояснити, що в науці превалює погляд на власне розвиток як суперечливе явище, яке одночасно втілює процеси упорядкування внутрішньої структури системи й самодовільної зміни її елементів. Доречно навести визначення, запропоноване Л. Мельником: «Розвиток – незворотна, спрямована, закономірна зміна системи на основі реалізації внутрішньо притаманних їй механізмів самоорганізації» [14, с. 25] (під останньою вчений якраз і розуміє процес упорядкування внутрішньої структури системи).

Монографічні дослідження щодо розвитку економічних систем на принципах самовідтворення дозволяють зробити висновок, що переважна більшість українських науковців (В. Геєць, М. Малік, Л. Новаковський, П. Саблук, А. Третяк, В. Юрчишин та ін.) під сталим розвитком аграрної економічної системи розуміють таку її модель, яка забезпечує збалансованість між трьома суспільно-біологічними компонентами: економічною, соціальною й екологічною. Виходячи з цього, доцільно говорити про існування відносин синонімії між поняттями «стійкий», «сталий» і «збалансований». Ті автори, які підтримують точку зору Г. Марушевського й використовують у своїх

дослідженнях словосполучення «збалансований розвиток» (С. Кваша, М. Безуглий, В. Якубів), трактують його так само, як і ті, хто вживає терміни «стійкий» чи «сталий» розвиток. Зокрема В. Якубів вважає, що: «Збалансований розвиток аграрних підприємств...» «...передбачає інтегрований рух системи виробничо-господарських відносин від нижчого рівня до вищого, в результаті чого відбувається циклічна кількісно й якісно врівноважена зміна його економічної, соціальної, екологічної, інноваційно-технологічної й організаційної складових і зв'язків між ними, шляхом удосконалення та формування нових прогресивних форм функціонування аграрних підприємств в інтересах підприємців, села, селянства і сільського господарства» [15, с. 57].

Можна помітити, що серед тих дослідників, хто переймається проблемами збалансованого розвитку, існує спільність поглядів щодо необхідності дотримуватися певних пропорцій між окремими складовими соціо-еколого-економічної системи, що наближує їх до позиції таких американських учених як Г. Дейлі, Д. Медоуз, У. Беренс та ін. Щоправда, Г. Дейлі, визначаючи збалансований розвиток як розвиток «... без зростання продуктивності за межі здатності екосистем відновлюватися і поглинати забруднення» [3, с. 32], акцентує свою увагу на співвідношенні двох компонент – економічної та екологічної.

Але скільки б складових системи не виокремлювали науковці: п'ять, як В. Якубів (економічну, соціальну, екологічну, інноваційно-технологічну, організаційну); три, як С. Кваша (економічну, соціальну, екологічну) чи дві, як Г. Дейлі (економічну, екологічну), – найважливішим результатом їх досліджень є висновок про необхідність дотримання певних масштабів економічної діяльності, що дозволить підтримувати гомеостаз усієї соціобіологічної системи.

У цьому контексті важливо визначити пропорції між зв'язками складових економічної підсистеми, оскільки саме вона покликана забезпечувати потреби людей шляхом перетворення природних ресурсів із однієї форми в іншу. Наслідки функціонування економічної підсистеми напряму впливають на довкілля й визначають стан соціального забезпечення населення, який залежить від перерозподілу державою додаткового продукту створеного в економіці.

Така постановка проблеми дозволяє висунути гіпотезу, що порушення відповідних пропорцій розвитку економічної підсистеми унеможливорює існування збалансованості між економічною, соціальною й екологічною підсистемами усієї соціобіологічної системи, тому, наприклад, трактування сталого розвитку сільських територій в проекті Закону України «Про сільське господарство» як «стабільного соціально-економічного розвитку, збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності сільського господарства, зайнятості сільського населення й рівня його життя, раціональне використання природних ресурсів, залучених до сільських територій» [16, с. 3], що не передбачає жодних обмежень і засторог, видається не лише не коректним і методологічно хибним, а ще й небезпечним, оскільки на підставі зазначеного уявлення вибудовується аграрна політика в Україні.

Висунута гіпотеза обумовлює необхідність здійснення наукового пошуку щодо встановлення пропорцій економічного розвитку, які б забезпечували динамічну стійкість системи.

Не можна сказати, що питання знаходження кількісних пропорцій в економіці залишалися поза увагою вчених. Навпаки, процеси мінімізації витрат, максимізації прибутку й оптимізації виробничої діяльності завжди цікавили економістів, що сприяло широкому використанню математичних інструментів в економічних дослідженнях.

Формування маржиналістами закону спадної віддачі дозволило використовувати математичні моделі для кількісного опису взаємозв'язків, виходячи із цілі (цільової функції) і встановлених обмежень. Але нездоланою проблемою маржиналістів

залишилося те, що висунута ними концепція ринкової рівноваги реалізувалася в межах статичної моделі. Таким чином, знайдені для певних величин кількісні пропорції дуже швидко втрачали своє значення, оскільки їхні параметри, зважаючи на базові властивості системи, відзначаються динамічністю.

Зростання масштабів аграрної економіки, пов'язане з інтенсивним використанням природних ресурсів, які не можуть бути повернуті назад у природне середовище або які за збільшення інтенсивності їхнього споживання не встигають відновлюватися, надзвичайно актуалізувало проблему застосування кількісного аналізу для обґрунтування економічної динаміки.

Мова йде про виявлення допустимого ступеня антропогенного впливу на природні процеси й довкілля, оскільки результати життєдіяльності соціоценозів перевищують асиміляційні можливості біосистеми [17].

Функціонування аграрної економічної системи в Україні останніми роками демонструє появу й поглиблення структурних галузевих диспропорцій, які мають загрозливий характер для подальшого її розвитку. Так, у структурі виробництва валової продукції сільського господарства 63,7 % припадає на частку продукції рослинництва, тваринництво ж продовжує скорочувати обсяги виробництва. Суттєвою є диференціація в регіонах цін на сільськогосподарську продукцію, орендну плату, заробітну плату, інвестиції у виробництво тощо.

Не випадково провідні учені-аграрники України зазначають, що «завдання підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва полягає у створенні умов для зростання загального рівня продуктивності аграрного сектору на засадах сталості, при гармонійному поєднанні різних галузей сільського господарства і типів господарств (великих, середніх і малих), коли кожний з них займає найбільш притаманну йому ринкову нішу» [18, с. 6].

Міра й гармонія, за уявленнями древніх греків, є основою поступального розвитку людської цивілізації, тому доцільно говорити про можливість формування парадигми гармонійного розвитку аграрної економіки.

Перш за все, звернувшись до доступних інформаційних джерел, необхідно пояснити, що під гармонійним розвитком ми розуміємо злагоджену, узгоджену зміну окремих частин цілісної системи, що дозволяє досягти їхньої врівноваженості в гармонійній пропорції, попередити кризи й унеможливити розпад системи. Гармонійна пропорція, встановлена за результатами багаточисленних досліджень вчених різних поколінь, є співвідношенням 0,62:0,38 [19], яке отримало назву «золотого перетину». Досить цікавими в цьому відношенні є дані О. Івануса щодо величини частки державної власності в економіці, які свідчать, що для соціально-орієнтованої економіки за показником розміру державної власності найближче до стійкого положення знаходиться Швеція (62 %), а для ліберальної економіки – Японія (35 %) [8]. Очевидно, що частка державної власності в аграрному секторі економіки повинна наближатися до величини 62 % в силу соціальної значущості не лише продуктів, що там виробляються, але й ресурсів, залучених до аграрного виробництва. Але навіть ліберальна спрямованість економіки не дозволяє знижувати частку державної власності нижче 38 % згідно золотого перетину. Реальна ж частка державної власності на землі сільськогосподарського призначення в Україні далека від цих пропорцій.

З точки зору ефективності управління розвитком аграрного сектора економіки важливим є висновок І. Крючкової про те, що за відсутності адміністративних обмежень, «...економічні системи структурно самоорганізуються...» [9] відповідно до закону золотого перетину, проте наявність такої пропорції, хоча й свідчить про динамічну стійкість системи, може бути в окремих випадках соціально небезпечною, зокрема коли розподіл доходів за законом золотого перетину може складатися на користь незначної за чисельністю групи населення. У такому випадку, швидше за все, політика держави має

спрямовуватися на вирівнювання різниці в доходах, яка повинна відповідати вищевказаній пропорції. Те ж можна стверджувати відносно до розкиду цін на різні види сільськогосподарської продукції, розподіл земельної ренти, прибутку тощо. У зв'язку з цим достатньо перспективними є аналітичні й прогностичні розрахунки хоча б основних структурних пропорцій системи аграрної економіки, які дозволяють здійснювати управління цією системою згідно парадигми гармонійного розвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Парадигма сталого (стійкого, збалансованого) розвитку в управлінні соціобіологічною системою може бути реалізована лише за умови використання методології «золотого перетину» для забезпечення стійкої динаміки економічної підсистеми. Можливість визначення кількісних пропорцій між структурними зв'язками системи аграрної економіки згідно закону «золотого перетину» дозволить підвищити результативність прийняття стратегічних рішень щодо розвитку аграрного сектору на принципах соціальної орієнтованості й екологічної безпечності.

Список літератури

1. Єщенко П., Арсеєнко А. Деміфологізація неолібералізму – шлях до подолання догматизму в економічній науці. *Економіка України*. 2011. № 7. С. 14–25.
2. Пустовойт О. В. Системна нестійкість і альтернативи розвитку української економіки. *Економіка України*. 2012. № 8. С. 32–43.
3. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку; пер. з англ. Інститут сталого розвитку. К.: Інтелсфера, 2002. 312 с.
4. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 383 с.
5. Пріоритети національної стратегії збалансованого (стійкого) розвитку України: погляд НУО. К.: ДІА, 2003. 140 с.
6. Семенова Л. Устойчивое развитие. Алматы: Фонд «XXI век», 1997. 168 с.
7. Иванус А. И. Гармоничный инновационный менеджмент; предисл. А. П. Стахова. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. 248 с.
8. Иванус А. И. Код да Винчи в бизнесе, или Гармоничный менеджмент по Фибоначчи. Изд. 3-е. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. 104 с.
9. Крючкова І. В. Макроструктурні фактори розвитку економіки України та Закон золотого перерізу. *Економіст*. 2005. № 9. С. 26–30.
10. Мальтус Т. Опыт о законе народонаселения; пер. П. А. Бибииков. СПб: В типографии И. И. Глазунова, Б. Мещанская, № 8, 1868. Т. 1. 476 с.
11. Пределы роста: Доклад по проекту Римского клуба «Сложное положение человечества» / Д. Х. Медоуз, Д. Л. Медоуз, И. Рандерс, В. В. Беренс. М.: Изд-во МГУ, 1991. 208 с.
12. Програма дій «Порядок денний на XXI століття»; пер. з англ. Інститут сталого розвитку. К.: Інтелсфера, 2000. 360 с.
13. Марушевський Г. Б. Етика збалансованого розвитку: моногр. К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. 440 с.
14. Мельник Л. Г. Тайны развития (не очень серьезная книга об очень серьезном). Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005. 378 с.
15. Якубів В. М. Соціоекономічний підхід у забезпеченні збалансованого розвитку аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2012. № 8. С. 57–62.
16. Про сільське господарство: Закон України від 28.11.2011 р. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.
17. Кириленко І. Г. Контури глобального три-Е (економіка-енергетика-екологія) майбутнього та перспективи України. *Економіка АПК*. 2012. № 8. С. 93–103.

-
18. Соціоекономічна модернізація аграрного сектору України (концептуальні положення) / В. Геєць, В. Юрчишин, О. Бородіна, І. Прокопа. *Економіка України*. 2011. № 12. С. 4–14.
  19. Иванус А. И. Концепция «золотого сечения» в модели гармоничного рынка. URL: <http://referent.mubint.ru/8/2737>.

References

1. Yeshchenko, P., Arseyenko, A. (2011). «Demophonization of neoliberalism – a way to overcome dogmatism in economic science». *Ekonomika Ukrayiny*. no. 7. pp. 14–25.
2. Pustovoyt, O. V. (2012). «System instability and alternatives to the development of the Ukrainian economy». *Ekonomika Ukrayiny*. no. 8. pp. 32–43.
3. Deyli, H. (2002). *Poza zrostannyam. Ekonomichna teoriya staloho rozvytku*. [Economic Theory of Sustainable Development]. Translated from english. Instytut staloho rozvytku. Intelsfera. Kiev. Ukraine.
4. Mel'nyk, L. H. (2006). *Osnovy stiykoho rozvytku*. [Fundamentals of Sustainable Development]. VTD «Universytet-s'ka knyha». Sumy. Ukraine.
5. *Priorytety natsional'noyi stratehiyi zbalansovanoho (stiykoho) rozvytku Ukrayiny: pohlyad NUO*. [Priorities of the National Strategy for Sustainable Development of Ukraine]. (2003). DIA. Kiev. Ukraine.
6. Semenova, L. (1997). *Ustojchivoe razvitie*. [Sustainable development]. Fond «HHI vek». Almaty. Russia.
7. Ivanus, A. I. (2011). *Garmonichnyj innovacionnyj menedzhment*. [Harmonious innovation management]. In Stahova, A. P. ed. Knizhnyj dom «LIBROKOM». Moscow. Russia.
8. Ivanus, A. I. (2012). *Kod da Vinchi v biznese, ili Garmonichnyj menedzhment po Fibonachchi*. [Da Vinci Code in Business, or Harmonious Fibonacci Management]. 3rd ed. Knizhnyj dom «LIBROKOM». Moscow. Russia.
9. Kryuchkova, I. V. (2005). «Macrostructural factors of economic development of Ukraine and the law of golden section». *Ekonomist*. no. 9. pp. 26–30.
10. Mal'tus, T. (1868). *Opyt o zakone narodonaselenija*. [Experience in the Law of Population]. Translated by Bibikov, P. A. V tipografii I. I. Glazunova, B. Meshhanskaja, no. 8, 1868. vol. 1. St. Petersburg. Russia.
11. Medouz, D. H. and Medouz, D. L., Randers, I., Berens, V. V. (1991). *Predely rosta: Doklad po proektu Rimskogo kluba «Slozhnoe polozhenie chelovechestva»*. [Growth limits: Report on the project of the Roman club «The complex condition of humanity»]. Izd-vo MGU. Moscow. Russia.
12. *Programa dij «Poryadok denny`j na XXI stolittya»*. [Program of Action «Agenda for the 21st Century»]. (2000). Translated from english. Insty`tut stalogo rozvy`tku. Intelsfera. Kiev. Ukraine.
13. Marushevs`ky`j, G. B. (2008). *Ety`ka zbalansovanogo rozvy`tku*. [Ethics of balanced development]. Centr ekologichnoyi osvity` ta informaciyi. Kiev. Ukraine.
14. Mel'nik, L. G. (2005). *Tajny razvitija (ne ochen' ser'eznaja kniga ob ochen' ser'eznom)*. [The secrets of development (not very serious book about very serious)]. Y`TD «Uny`versy`tetskaya kny`ga». Sumy. Ukraine.
15. Yakubiv, V. M. (2012). «Socioeconomic approach in ensuring the balanced development of agrarian enterprises». *Ekonomika APK*. no. 8. pp. 57–62.
16. Pro sil`s`ke gospodarstvo: Zakon Ukrayiny`. [About agriculture: Law of Ukraine]. Dated 28.11.2011 r. Available at: <http://portal.rada.gov.ua>.
17. Ky`ry`lenko, I. G. (2012). «Contours of the Global Three-E (Economics-Energy-Ecology) Future and Prospects of Ukraine». *Ekonomika APK*. no. 8. pp. 93–103.

-
18. Geyecz, V., Yurchy`shy`n, V., Borodina, O., Prokopa, I. (2011). «Socioeconomic modernization of the agrarian sector of Ukraine (conceptual provisions)». *Ekonomika Ukrainy*. no. 12. pp. 4–14.
  19. Y`vanus, A. Y. Concept of the «golden section» in the model of the harmonious market. Available at: <http://referent.mubint.ru/8/2737>.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2018 р.